

המוסד לביטוח לאומי
מינהל גמלאות

תאריך: ל" כסלו תשע"ב 26 דצמבר 2011	חוזר מס': 1483
נושא: חוג מבוטחים תת נושא: חברי קיבוץ שם החוזר: טיפול בתביעות חברי קיבוצים	
<p>מטרת החוזר</p> <p>להבהיר את אופן הטיפול בתביעות של חברי קיבוץ כאשר הם מועסקים: בקיבוץ, מחוץ לקיבוץ או אינם מועסקים בסידור עבודה ויש להם הכנסה אחרת.</p> <p>הזכאות תבחן לאוכלוסייה להלן:</p> <ul style="list-style-type: none">• קצבת שארים לאלמן• קצבת זקנה• דמי מחייה בעד יתום• תוספת בעד בן זוג חבר קיבוץ	
<p>פתח דבר</p>	
<p>הגדרות</p>	
<p>תהליך עבודה</p> <pre>graph LR; A1[קרטריונים לזכאות לקצבת שארים] --> B1[הוראות לביצוע]; A2[קרטריונים לזכאות לקצבת זקנה] --> B2[הוראות לביצוע]; A3[קרטריונים לזכאות לדמי מחייה בעד יתום] --> B3[הוראות לביצוע]; A4[קרטריונים לזכאות לתוספת בעד בן זוג חבר קיבוץ] --> B4[הוראות לביצוע]; B4 --> C[תהליך מקוון];</pre>	

המוסד לביטוח לאומי
מינהל גמלאות

חשוב לדעת	השפעות נלוות
מידע לנציגי שירות	
קישורים רלוונטיים (חוק/תקנה/חוו"ד משפטית/פס"ד/חוזר) חוזר 1472 חוזר 1475	
כתבה מלי דהרי	

המוסד לביטוח לאומי מינהל גמלאות

פתח דבר

לאחר דיונים והתייעצות עם הלשכה המשפטית ואגף הביטוח והגבייה נדונה הסוגיה של בחינת הזכאות לחברי קיבוץ בתביעות של זקנה בגיל פרישה, קצבת שארים לאלמן, דמי מחייה בעד יתומים, תוספת בעד תלויים בשים לב לתקנה 5.

- תקנה 5 (2) לתקנות בדבר קביעות הכנסה בביטוח זקנה ושארים קובעת שמי שהינו עובד ומועסק במסגרת סידור עבודה של הקיבוץ יותר מ-24 שעות בשבוע ייחשב כמי שהכנסתו עולה על פרט 1 ללוח ט', ולפיכך הוא אינו זכאי לקצבת זקנה, ואותו הדין הוא לגבי תביעה לקצבת שארים בעד אלמן, וכן לתוספת בעד בן/בת זוג(חבר קיבוץ המועסק יותר מ-24 שעות שבועיות) ולדמי מחייה בעד יתום.
- תקנה 5 (1) לתקנות האמורות, קובעת שמי שמועסק במסגרת סידור עבודה פחות מ-24 שעות שבועיות ייחשב כמי שהכנסתו אינה עולה על פרט 1 ללוח ט'. הזכות לקצבת שארים בעד אלמן, הזכות לקצבת זקנה בגיל פרישה (מותנה), הזכות לתוספת תלויים והזכות לדמי מחייה בעד יתום, תיבדק כמפורט בחוזר.

קצבת שארים לאלמן

בפס"ד של בית הדין הארצי בעניין הכנסות אלמנים בקיבוץ (עב"ל 762/07 – פס"ד "הזורע") נקבע שאם האלמן אינו מועסק בסידור עבודה של הקיבוץ, יש לראותו ככל אלמן אחר ולבחון את הזכאות שלו עפ"י הכנסותיו מכל מקור שהוא, בכפוף לתקנה 1 ולתקנה 1 (ג) שתחולתה מיום 2.1.11 לתקנות האמורות.

אם האלמן עובד במסגרת סידור העבודה של הקיבוץ או עוסק בעבודה כל שהיא מטעם הקיבוץ, הכנסותיו ייבדקו לפי תקנה 5 ולפי תקנה 1 (בהתחשב בכל הפטורים) לפי התקנות האמורות.

יודגש, שלפי תקנה 1 אין להתחשב בהכנסות של חבר קיבוץ "עובד" כפי שאין להתחשב בהכנסות של אלמן "עובד" (שכיר) שאינו חבר קיבוץ כגון: תגמול נכי רדיפות הנאצים, תגמול איבה, פנסיית שארים (סעיף 9 לפקודת מס הכנסה).

המוסד לביטוח לאומי מינהל גמלאות

הגדרות

- **תקנות הביטוח הלאומי** (קביעת הכנסה בביטוח זקנה ושירים), תשל"ז 1976. בכל מקום בחוזר שהוזכרו התקנות האמורות, הכוונה היא לתקנות שלעיל.
- **פנסיית שאירים** – פנסיה שמשלמת לאלמן עובד כשכיר, אין להביאה בחישוב ההכנסה ובתנאי שהאלמן הוכיח שהכנסה זו פטורה לפי סעיף 9 (ו6) לפקודת מס הכנסה.
- **דמי קיום** (תקציב אישי) – דמי קיום המחושבים על ידי מינהל הגבייה (הבסיס לחישוב דמי ביטוח לחבר קיבוץ).
- **מקסימום שעות עבודה שנתיות** – 1248 שעות.

[חזרה](#)

**המוסד לביטוח לאומי
מינהל גמלאות**

**קריטריונים לזכאות
קצבת שארים אלמן**

המצבים בהם נבחן אלמן לקצבת שארים :

1. אלמן שמועסק בקיבוץ בלבד ואין לו הכנסות אחרות.
2. אלמן שמועסק מחוץ לקיבוץ כשכיר ואין לו הכנסות נוספות:
 - הכנסותיו מועברות לחשבון הקיבוץ.
 - הכנסותיו מועברות לחשבונו בבנק.
3. אלמן שאינו מועסק בסידור עבודה (אינו עובד) ויש לו הכנסות אחרות.
 - הכנסותיו מועברות לחשבון הקיבוץ.
 - הכנסותיו מועברות לחשבונו בבנק.
4. אלמן שמועסק בקיבוץ ויש לו הכנסות אחרות (שאינן פטורות לפי תקנה 1).
 - הכנסותיו מועברות לחשבונו בבנק.
 - הכנסותיו מועברות לחשבון הקיבוץ.
5. אלמן שמועסק מחוץ לקיבוץ כעובד שכיר ויש לו הכנסות נוספות (שאינן פטורות לפי תקנה 1):
 - הכנסותיו מועברות לחשבונו בבנק.
 - הכנסותיו מועברות לחשבון הקיבוץ.

[חזרה](#)

המוסד לביטוח לאומי מינהל גמלאות

הוראות לביצוע קצבת שאירים לאלמן

מצב 1. אלמן שמועסק בקיבוץ בלבד ואין לו הכנסות אחרות:

לאור העובדה שלמוסד הומצאו הודעות סותרות בעניין שילובם של חברי קיבוץ בסדרי עבודה, יש לבחון במשנה זהירות את טיב ההעסקה בהצהרת התובע.

1. אלמן שמועסק בגיל עבודה (מתחת לגיל הזכאות – 70 שנים) המדווח כי עובד פחות מ- 24 שעות שבועיות יתבקש להסביר מדוע הוא עובד למטה מחצי משרה ומה מונע בעדו להיות מועסק בקיבוץ במשרה מלאה.

אם הוא עובד בפחות מחצי משרה, יש לשאול את הקיבוץ מדוע לא מעסיקים את החברים "הצעירים" בהיקף משרה גבוה יותר. מידע זה נידרש כיוון שהקיבוץ שמעסיק את חבריו הקשישים, חזקה שיש לאותו קיבוץ עבודה להציע לחבריו, ומכאן שנדרש הסבר של הקיבוץ מדוע דווקא החברים "הצעירים" יותר אינם מועסקים בהיקף עבודה מלא, דהיינו יותר מ-24 שעות שבועיות.

2. אלמן שמועסק בסידור עבודה והוא מעל גיל 70.

אלמן שמדווח כי נמצא בסידור עבודה בהיקף של פחות מ-24 שעות שבועיות (ויותר מ-0) ושנתקבל לגביו מידע בתביעה הראשונה כי לא היה משולב בסידור עבודה (אז לא הייתה משמעות לכל הכנסה שהיא, כיוון שפס"ד של בית הדין האזורי בנצרת קבע כי אין לקחת הכנסות אלמן חבר קיבוץ בחישוב ההכנסות) ורק לאחר שהתקבל פס"ד הזורע הם שולבו בסידור עבודה כמי שעובדים פחות מ-24 שעות שבועיות, במקרים אלה, יתבקש האלמן להסביר מה היה הגורם לשינוי, במה עוסק בפועל, מה הן שעות עבודתו, היכן מועסק והאם מחתים שעון נוכחות.

שימו לב: בדיקה בסעיף זה תיעשה רק במידה ולא אלמן הכנסות שיכולות להיות פטורות ממבחן הכנסה בגלל היותו עובד שכיר, כגון: קצבת זקנה.

מצב 2: אלמן שמועסק מחוץ לקיבוץ כעובד שכיר ואין לו הכנסות אחרות:

א. הכנסות החבר מועברות לחשבון הקיבוץ.

1. שעות עבודה – אם הכנסת החבר מעבודתו כשכיר מועברת לחשבון הקיבוץ ואין משתלמים בעדו דמי ביטוח מהכנסתו כשכיר, כלומר סכום דמי הביטוח אינם מנוכים ביחס לשכר שמקבל, שעות העבודה אצל המעסיק החיצוני יילקחו בחשבון כשעות בהן היה מסודר בסידור העבודה הקיבוצי.

המוסד לביטוח לאומי מינהל גמלאות

אם עובד מעל 24 שעות שבועיות ייחשב כמי שהכנסתו עולה על פרט 1 ללוח ט', ואלמן זה לא יהיה זכאי לקצבת שארים.
אם יש תנודות בשעות העבודה מחודש לחודש, במקרה זה תעשה בדיקה שנתית. אם יסתבר שעבד פחות מ-1248 שעות בשנה (כנהוג כיום), ייחשב כמי שהכנסתו נמוכה מפרט 1 ללוח ט'.

2. דמי קיום (תקציב) מהקיבוץ :

על מנת לבדוק זכאות יש לדרוש:

- דפי חשבון בנק של האלמן לשישה חודשים אחרונים .
- תלושי דמי הקיום שמקבל מהקיבוץ.
- לבדוק מה הם דמי הקיום המחושבים ע"י מינהל הגבייה (הבסיס הקיבוצי).

אם יתברר שיש הפרש (למעלה מ-1,000 ₪) בין דמי הקיום המחושבים ע"י מינהל הגבייה לבין הסכום שמועבר בפועל לחשבוננו של האלמן , במקרה כזה יש לראות בהפרש בין דמי הקיום לחברי הקיבוץ לבין מה שמועבר לאלמן בפועל כהכנסה לצורך בדיקת הזכאות לקצבת שארים.

לדוגמא: דמי קיום המחושבים ע"י הגבייה הם בסכום של 3,000 ₪ .
הסכום שמועבר בפועל לחשבוננו של האלמן 5,000 ₪.
ההפרש עולה על 1,000 ₪ ולכן ההכנסה שעל פיה תיבדק הזכאות היא 2,000 ₪ .

ב. ההכנסה מועברת לחשבון הבנק של האלמן.

אם הכנסתו של האלמן מעבודתו כשכיר לחשבוננו הפרטי בבנק, והופרשו מהתלוש דמי ביטוח כעובד שכיר, יש לבקש דפי חשבון ל-6 חודשים האחרונים, בהם ניתן לראות את הזיכוי בחשבוננו. חבר קיבוץ זה, ייחשב כעובד שכיר לכל עניין ודבר ללא התייחסות לסוגיית סידור העבודה. יודגש, שהכנסתו זו אינה משולמת דרך הקיבוץ אלא ישירות אליו ומעבידו הוא המשלם את דמי הביטוח בעדו. לפיכך, יש לראותו ככל אלמן מן היישוב ולבחון את זכאותו לפי תקנה 1 לתקנות האמורות.

המוסד לביטוח לאומי מינהל גמלאות

מצב 3: אלמן שאינו מועסק בקיבוץ או כשכיר מחוץ לקיבוץ ויש לו הכנסה נוספת מעבר לדמי הקיום הקיבוציים:

א. הכנסות החבר מועברות לחשבון הקיבוץ:

- על מנת לבדוק זכאות יש לדרוש מאלמן:
- דפי חשבון של 6 חודשים אחרונים.
 - תלוש דמי הקיום שמקבל מהקיבוץ.
 - לבדוק מה הם דמי הקיום המחושבים ע"י מינהל הגבייה (הבסיס הקיבוצי) אם יתברר שיש הפרש (למעלה מ-1,000 ₪) בין דמי הקיום המחושבים ע"י מינהל הגבייה לבין הסכום שמועבר בפועל לחשבון, את ההפרש יש לראות כהכנסה בבדיקת הזכאות לקצבת שארים. (ראה מצב 2 (2))

ב. הכנסות החבר מועברות ישירות לחשבון בבנק

יש לבקש דפי חשבון ל-6 חודשים אחרונים, בהם ניתן לראות את הזיכוי בחשבון הפרטי של האלמן ויש להתייחס בבדיקת זכאותו לקצבת שאירים ככל אלמן אחר. כלומר, לפי תקנה 1 לתקנות האמורות.

יודגש: שאם הכנסתו מועברת מקופת הקיבוץ ישירות לחשבון יש לבדוק היטב אם הכנסה זו היא תקציב-דמי קיום, ואז יש לבדוק את ההפרש כאמור בסעיף (1) לעיל.

מצב 4: אלמן שמועסק בקיבוץ ויש לו הכנסות אחרות (אינן פטורות לפי תקנה 1):

- א. את העסקתו בקיבוץ יש לבחון כמפורט [במצב 1](#)
- ב. את הכנסותיו האחרות יש לבחון כמפורט [במצב 3](#).

מצב 5: אלמן שמועסק מחוץ לקיבוץ כעובד שכר ויש לו הכנסות נוספות (שאינן פטורות לפי תקנה 1):

- א. את העסקתו מחוץ לקיבוץ כשכיר יש לבחון ע"פ המפורט [במצב 2](#).
- ב. את הכנסותיו האחרות יש לבחון כמפורט [במצב 3](#).

**המוסד לביטוח לאומי
מינהל גמלאות**

שים לב,:

תביעות של חברי קיבוצים בהם נדחתה התביעה בשל ההצהרות השונות בעקבות פס"ד הזורע (של בית הדין הארצי בעניין הכנסות חבר קיבוץ), יש לשלוח אליהם שוב את הטופס ב.ל. 485 המיועד לחברי קיבוץ ולבדוק את זכאותם בהתאם לאמור לעיל.

אם ימצא שאין זכאות לקצבת שאירים, יש לדרוש את החוב ממי שחתם על טופס ההתחייבות להחזר כספי הגמלה.

טופס ב.ל. 485 יותאם לחוזר זה ויופץ במערכת טפסים

[הנחיות לעבודה עם טופס ב.ל. 485](#)

[חזרה](#)

המוסד לביטוח לאומי
מינהל גמלאות

קריטריונים לזכאות
קצבת זקנה

בבחינת הזכאות לקצבת זקנה בגיל פרישה (גיל מותנה) ועד לגיל זכאות (גיל מוחלט) יש להבחין ב-2 מצבים:

- א. חבר קיבוץ המועסק בקיבוץ בלבד.
- ב. חבר קיבוץ המועסק מחוץ לקיבוץ כשכיר ומדווח בסידור עבודה שעובד פחות מ-24 שעות שבועיות.

[חזרה](#)

הוראות לביצוע
לזכאות לקצבת זקנה

מצב 1: חבר קיבוץ המועסק בקיבוץ בלבד:

חבר קיבוץ בגיל המותנה בהכנסות המדווח כי עובד פחות מ-24 שעות, יתבקש להסביר מדוע הוא עובד פחות מחצי משרה ומה מונע בעדו לעסוק בקיבוץ במשרה מלאה. בנוסף, יש לבדוק את טיב ההעסקה.

החבר יתבקש לצרף כרטיס נוכחות – אם אין בידו כרטיס נוכחות, יש לבקש דיווח מפורט בו יצוין באילו ימים ושעות החבר עובד ובאיזה תחום ומיהו האחראי על עבודתו.

במידת הצורך, אפשר לבקש חקירה לבדיקה ולאימות הצהרתו של החבר.

בכל מקרה בתום השנה, יש לבדוק אם אכן חבר הקיבוץ עבד פחות מ-1248 שעות בשנה. אם עבד יותר מ-1248 תישלל הזכאות או שקצבת הזקנה תבחן לפי חישוב חודשי. שים לב: עבור כל שנה שבה לא היה זכאי לקצבת זקנה, יקבל דחיית פרישה.

מצב 2: חבר קיבוץ המועסק מחוץ לקיבוץ כשכיר:

1. הכנסות החבר המועברת לחשבון הקיבוץ- אם הכנסת החבר מועברת לחשבון הקיבוץ ולא משתלם בעדו דמי ביטוח מהכנסתו כשכיר (מתלוש המשכורת שמקבל ממעבידו), במקרה שכזה, שעות העבודה אצל המעסיק החיצוני יילקחו בחשבון כאילו מסודר בסידור העבודה בקיבוץ. חבר קיבוץ יהיה זכאי לקצבת זקנה אם עבד פחות מ-1248 שעות בשנה.

**המוסד לביטוח לאומי
מינהל גמלאות**

2. הכנסות מועברת לחשבון בנק פרטי – אם הכנסת החבר מועברת ישירות לחשבונו הפרטי ומההכנסה כשכיר הופרשו דמי ביטוח (מתלוש המשכורת), במקרה כזה, יש לבקש דפי חשבון בנק ל- 6 חודשים האחרונים, בהם ניתן לראות את הזיכוי בחשבון הפרטי.

חבר קיבוץ זה ייחשב כעובד שכיר לכל עניין ודבר ללא התייחסות לסוגיית העבודה. זכאותו לקצבת זקנה תיבדק על פי הכנסתו מעבודתו כשכיר.

[הנחיות לעבודה עם טופס ב.ל. 485](#)

[חזרה](#)

המוסד לביטוח לאומי מינהל גמלאות

קריטריונים לזכאות דמי מחיה בעד יתום

דמי מחייה ליתום – הנחיות לדרך בחינת הכנסות חברי קיבוצים לעניין קביעת הזכאות לקצבת שאירים לאלמן ולקצבת זקנה בין גיל פרישה לגיל הזכאות נובעת מהוראת פסק הדין של בית הדין הארצי לעבודה בעניין הזורע (עב"ל 762/07).

פסק הדין אומנם מתייחס רק לתקנות הביטוח הלאומי (קביעת הכנסה בביטוח זקנה ושאירים), אלא שלאור לשון של התקנות האמורות, כוחן יפה גם לעניין הזכאות לדמי מחייה נוכח הוראות תקנה 1 בתקנות הביטוח הלאומי (הכשרה מקצועית ודמי מחייה).

[חזרה](#)

הוראות לביצוע לזכאות לדמי מחיה בעד יתום

יש לבחון הכנסות האלמנה לדמי מחייה בעד ילדיה כפי שבודקים את הזכאות לקצבת שאירים בעד אלמן ובכפוף לתקנה 10 בתקנות הביטוח הלאומי (הכשרה מקצועית ודמי מחייה).

[הנחיות לעבודה עם טופס ב.ל. 485](#)

[חזרה](#)

המוסד לביטוח לאומי מינהל גמלאות

קריטריונים לזכאות תוספת בעד בן זוג

תוספת בעד תלויים – יש לבחון את הזכאות לתוספת בעד בן/בת זוג שהוא חבר קיבוץ ברוח האמור בחוזר זה ובכפוף לסעיף 247 לחוק.

[חזרה](#)

תהליך מקוון

[טופס ב.ל. 485 –](#)

הטופס לחברי קיבוץ שונה ונוספו בו שאלות רלוונטיות המותאמות להנחיות האמורות בחוזר זה. לפיכך אין לקבל תביעות של חברי קיבוץ ללא הטופס וכן אין לטפל בתביעות אלה. אם הטופס לא מולא נכון וכן לא צורפו כל המסמכים שנדרשו – במקרה זה יש להוציא לתובע מכתב כי לא נוכל להשלים את הטיפול בתביעה ללא קבלת המסמכים הנדרשים.

[חזרה](#)

חשוב לדעת

- חקירות - מומלץ לבקש חקירה כאשר יש קושי בהוכחות טיב העבודה, מספר שעות וכו'.
- חוזר זה מתייחס לבחינת הזכות לקצבת זקנה ולקצבת שאירים לאלמן לפי תקנות הביטוח הלאומי (קביעת הכנסה בביטוח זקנה ושירים) תשל"ז – 1976.
- תקנה 1 (ג) לתקנות האמורות שנוספה ביום 1.1.2011 ושתחולתה ממועד זה, מתייחסת לבדיקת הזכאות לקצבת שאירים בעד אלמן. ראו חוזר 1472 וחוזר 1475.
- לאלמן – חישוב ההכנסה בבדיקת ההפרש בין דמי הקיום לבין הסכום המועבר בפועל לחשבונו בבנק ייעשה לפני בחינת הדיסריגארד (כאמור בחוזר ז"ש 1472 וחוזר ז"ש 1475).
- פנסיית שאירים – אם אלמן עובד כשכיר ומשולמת פנסיית שאירים, עליו להוכיח כי הפנסיה פטורה לפי סעיף 9 (ו6) לפקודת מס הכנסה.

המוסד לביטוח לאומי מינהל גמלאות

- דמי קיום (תקציב חודשי) – יש לבדוק מה הם דמי הקיום המחושבים על ידי מינהל הגבייה (הבסיס הקיבוצי), על פי בסיס זה יש לחשב את ההפרש בין דמי הקיום לבין הסכום שמועבר לחשבוננו של האלמן על ידי הקיבוץ.
- לאלמן חבר קיבוץ שעובד בסידור עבודה, פחות מ- 24 שעות שבועיות ויש לו הכנסה חודשית קבועה שלא מקופת הקיבוץ והכנסות אלה אינן פטורות לגבי "עובד" שכיר (על פי תקנה 1 לתקנות האמורות), הכנסות אלה יובאו בחישוב הזכאות לקצבת שאירים לפי הכללים המפורטים בחוזר.
- על חבר קיבוץ למלא טופס ב.ל. 485 בכל תביעה שמוגשת הן ע"י הקיבוץ והן ע"י החבר.

[חזרה](#)

ב ב ר כ ה ,

אסנת כהן

מ"מ מנהל אגף זקנה ושירים